Sipos Ferenc Emlékverseny felkészülési anyaga

Bükki Nemzeti Park

A Bükk hazánk legnagyobb átlagmagasságú területe. Kőzetanyagának nagy része **mészkő**. Központi része a Bükk-fennsík, amelyen jól megfigyelhető a mészkőhegységekre jellemző formakincs.

A hegység felszínének csaknem teljes egészét erdők borítják. Az erdők sok ritka növénynek és állatnak adnak otthont. Magyarország területén csak itt nyílik a **sárga ibolya** és a **Teleki-virág**. Az erdők sűrűjében fészkel az **uhu** és **parlagi sas**. Valamennyi faj fokozottan védett.

Lillafüred közelében mesterséges **halkeltetőkben** tenyésztik a hideg, oxigéndús vizet igénylő **pisztrángot.** A fennsíki **Nagymezőn** és **Szilvásváradon** sokan gyönyörködnek a híres **lipicai ménesben**.

A Bükkben nagy hagyományai vannak az erdei iparnak. Az Északi-középhegység területe volt a hazai nehézipar bölcsője. A közelben bányászott **vasércet** a Bükk hegység területén dolgozták fel. A **kohósításhoz** az erdők fáiból égetett **faszenet**, helyben bányászott **mészkövet** és a hegyi patakok **vizének** erejét használták fel. Ezt őrzi Lillafüred közelében a **Garadna-patak** völgyében helyreállított **újmassai őskohó**.

A LISZTES BERKENYE

A védett Lisztes berkenye a rózsafélék családjába tartozó fafaj.

Elterjedése

A Lisztes berkenye nem csak hazánkban, hanem egész Európában honos növény. Leginkább a mészkőből kialakult sziklás termőhelyeken található, így középhegységeinkben, mint például: Bakony, Vértes, Pilis, Mecsek vagy Bükk gyakran találkozhatunk vele.

Ritka vadgyümölcsfa fajnak számít, amelynek virágait sok rovar kedveli, termését pedig előszeretettel fogyasztják a madarak. Annak ellenére, hogy a védett Lisztes berkenye ritka faj, gyakran kereszteződik más berkenye típusokkal, és ökológiai szempontból fontosnak számít természetes erdeinkben.

Megjelenése

Tulajdonképpen egy kisebb, közepesebb termetű. A fa dús lombkoronával rendelkezik, amely szabálytalan alakú. Törzse egyenes, kérge pedig sima, ezüstös színű. Mint már említettük, viszonylag kis növésű (10-12 m), ezért díszfaként kertekbe is előszeretettel ültetik. Vesszői olajbarnák, rügyei elérhetik a 2 cm hosszúságot. Levelei vaskos, széles tojásdad alakúak, melyek széle kétszeresen fűrészes. Fonákjuk fehéresen molyhos. Hajtáskor a levelek szőrösek, amelyek idővel lekopaszodnak.

Virágzatát, ami májusban/júniusban nyílik sok illatos krémfehér virág alkotja. Alma áltermése kezdetben zöld, éretten pedig világos piros vagy narancsvörös színű, ami egyébként igen későn, csak szeptembertől érik. A termés viszont a fagy beköszöntekor sötétpirossá és kásássá válik, ezért lesz a madarak nagy kedvence. Míg termését a madarak bátran fogyaszthatják, emberekre enyhén mérgező hatású.

Igényei, betegsége

A napos helyet igényli, illetve mészre és humuszra van szüksége a fejlődéshez. A szennyezett városi levegőt nem szereti. A fa betegségének kórokozója általában a „tűzelhalást” (= növényi részek elszáradása) okozó baktériumok.

Védelem

Magyarországon védett fának számít és természetvédelmi értéke 10 000 Ft. Az év fája 2021-ben.

A cigánycsuk

Megjelenése

A mezei verébnél valamivel kisebb. A nászruhás hím feje, torka és háta fekete, begye és melle rozsdavörös, széles nyakfoltja, keskeny szárnycsíkja és farkcsíkja fehér. A tojón a hímek fekete színét barna helyettesíti, a begy és a mell halvány rózsaszínes, a nyak fehér foltja elmosódott, a farkcsík világos rozsdássárga. A farok egyöntetűen sötét feketésbarna.

Vonulás

Rövid távú vonuló, a telet az európai és észak-afrikai Mediterráneumban tölti. Az őszi vonulás dandárja szeptember-

októberben zajlik, a fiatalok kóborlása már augusztusban elkezdődik. Tavasszal az első példányok korán, február végén és márciusban megérkeznek, egyes példányok át is telelhetek.

Táplálkozás

Apró rovarokból, pókokból, hernyókból álló táplálékát a növényzet csúcsáról lerepülve többnyire a talajon fogja meg.

Élőhely

A sík, domb- és hegyvidékek nyílt, gazos-bokros területek jellegzetes madara. A zárt erdőkből és a monokultúrás agrártájból hiányzik.

Költés

Száraz növényi szálakból álló fészkét a tojó a talajra, fűcsomó tövébe építi. Évente kétszer is költ. Fészekalja alkalmanként 4-7 tojásból áll. Csak a tojó kotlik, a fiókák 12-14 nap alatt kelnek ki és további két hét múlva hagyják el a fészket. Mindkét szülő eteti őket.

Elterjedése

A közlemúltig egy fajnak tekintett cigánycsuk hatalmas elterjedési területe, Európára, Ázsia és Afrika nagy részére kiterjedt. Populációjának mintegy 20 százalékát tették ki az Európában fészkelő párok.

Veszélyeztető tényezők

Állományát elsősorban a nagyüzemi mezőgazdaság élőhely-átalakítása, a gazos-bokros élőhelyek megszűnése, beszántása, továbbá a növényvédőszerek okozta rovartáplálék-hiány veszélyeztetheti.

Védelem

A cigánycsuk Magyarországon védett, 25.000 Ft a természetvédelmi értéke.

Sipos Ferenc

Sipos Ferenc

1955-ben egy fiatal, nagy tudású, tanítványait magával ragadó fiatalember került Mezőkövesdre, az akkori I. számú Általános Iskolába: Sipos Ferenc kémia – földrajz szakos tanár. Tanári pályának első és egyetlen állomása lett ez az iskola.

Tanítványok százai kerülhek ki keze alól. Volt iskolájába évek múlva is rendszeresen visszajárt. Felújította az egykor általa készített szemléltető eszközöket, beszélgetett a kollégákkal, érdeklődött az új dolgok iránt.

2006-ban váratlanul ért bennünket halálhíre. Özvegye Sipos Ferencné Szentirmai Ilona három évvel élte túl a tanár urat.

Örökösei Sipos Ferenc tanár úr emlékére 1 millió forintot ajánlottak fel a Szent István Oktatási Alapítvány javára.

Ebből a pénzösszegből a következők kerülnek finanszírozásra:

- évente Sipos Ferenc díjban részesül egy arra érdemes tanuló, aki biológiából, kémiából vagy földrajzból kiemelkedően teljesít
- Sipos Ferenc emlékverseny szervezése a tanév tavaszi időszakában
- időszakosan rajz – vagy képzőművészeti kiállítás rendezése

Családtagjai halálát követően az iskolánknak adományozták Sipos Ferenc gyűjteményét is, amelyben az általa készített makettek és rajzok hűen tükrözik a tanár úr kézügyességét, művészeti érzékét, példátlan türelmét, alkotókészségét, gazdag fantáziáját.

Herman Ottó

Herman Ottó korának jelentős természettudósa és néprajzkutatója volt. **Legnépszerűbb könyve** *A madarak hasznáról és káráról*, amelyet ma is haszonnal forgathatunk.

Iskoláit Miskolcon kezdte. Ha csak tehette, a természetet, az erdőt járta. Lakatossegédként majd vasmunkásként dolgozott. **Bécs**ben tanult mérnöknek, de iskoláit nem fejezhette be. Itt sorozták be katonának 12 évre, de szerencsére négy év múlva szabadult. Katona korában **Dalmáciába** vezényelték, ahol minden kimenőjét a tengerpart kutatásával töltötte. Miután hazatért, a Magyar Nemzeti Múzeum állattárában kezdett dolgozni.

Hatalmas gyűjtőmunkával összeállította és megírta művét a **magyarországi pókfajokról,** majd a magyar halászat történetéről jelent meg néprajzi könyve. Közben több tudományos folyóiratot szerkesztett, és a tudományos ismeretterjesztésből is kivette részét. Tapasztalatait úgy igyekezett közzétenni, hogy a nem tudományokkal foglalkozó emberek is megértsék.

Jelentős szerepet játszott az Állatvédő Egyesület és a Magyar

Néprajzi Társaság megalapításában, létrehozta a **Magyar Ornitológiai (madártani) Központot**, amelynek haláláig igazgatója volt. Hatékony közreműködésével kapcsolódtak be a magyar szakemberek a madárvonulások megfigyelésébe.

Érdekesség, hogy Herman Ottó állította először, hogy a Kárpát-medencében valamikor éltek ősemberek. Egy miskolci ház alapozásánál kerültek elő olyan kődarabok, amelyeket kőszerszámoknak minősített. Sokan támadták elmélete miatt, de nem hagyta magát eltántorítani, sőt még pénzt is szerzett a kutatáshoz. A földtani intézet munkatársai megkezdték a Bükk hegység barlangjainak feltárását, és a Szilvásvárad melletti barlangban meg is találták a bizonyítékokat. A nemzetközi szakirodalom a barlang nevéről az itt megtelepedő emberek eszközkészítő iparát Szeleta-kultúrának nevezi.

Munkásságának elismeréseként napjainkban sok iskola és a miskolci múzeum viseli a nevét. Egykori lillafüredi házában-**Pelelak-** állandó kiállítás mutatja be a Bükkhegység állatvilágát. Tiszteletére minden évben megrendezik a Herman Ottó Országos Biológiai Versenyt.